

ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И СОБСТВЕНОСТ

I. ИКОНОМИЧЕСКА СЪЩНОСТ НА СОБСТВЕНОСТТА

Собствеността гарантира възможността за реализиране на икономическа, социална и морална сигурност в среда на динамични свободни пазарни отношения. Собственост се установява върху оценени обекти – такива, които чрез своята икономическа реализация биха генерирали определена икономическа изгода. Икономическото реализиране на обекта може да бъде извършено по различен производствен или търговски начин, в зависимост от икономическите интереси на неговия собственик. Рамката на тази икономическа свобода се поставя от обхвата на собствеността, който се основава на съдържанието на правото на собственост.

Съдържанието на правото на собственост включва **правомощия**, които предоставят икономическата свобода на титуляра да владее, да ползва и да се разпорежда с обекта на собственост. В съдържанието е включено и **задължението** на всички останали пазарни субекти да не пречат на титуляра на правото да го упражнява. Упражняването на собствеността е свързано с икономическата реализация на обекта на собственост, т.е. вещта.

1. Икономическа същност на интелектуалната собственост

По време на промишлената революция индустриите бележат иновационен пик чрез творческите резултати, създадени за военно, политическо и икономическо надмощие. Икономическата мощ на интелектуалния труд – **творчеството**, го превръща в съществен икономически ресурс, даващ конкурентно предимство на тези, които го притежават. Желанието за притежание на творческите резултати от интелектуалния труд става предпоставка за установяването на собственост върху тях. На по-късен етап тази собственост бива наречена **интелектуална собственост**.

1.1. Определение на понятието интелектуална собственост

Интелектуалната собственост е собственост, установена върху творчески резултати от интелектуалната дейност на едно или няколко лица. **Творческите резултати** в съдържателно отношение имат нематериален

характер, тъй като са завършек на творчески и интелектуален процес за създаването на нещо от която и да е област на стопанството. Именно поради това интелектуалната собственост се установява върху т.нар. **обекти на интелектуална собственост**, а не върху вещи. Обектите на интелектуална собственост са групирани в единна **система на интелектуална собственост**².

Уникалността на интелектуалния труд и творчеството, вложени в създаването на творчески резултат, му придават **икономическа полезност**, която е конкурентно предимство на един по-късен етап в производствената и търговската дейност с възпроизведените екземпляри на творческия резултат, т.нар. **творчески продукт**. В зависимост от вида на индустрията, която осъществява производствената дейност, творческият продукт може да бъде с характеристиките на иновационен продукт или на културен продукт.

Икономическата полезност на творческия резултат е неговият потенциал като конкурентоспособен икономически (производствен) ресурс. Именно възможността за развитие на производствена и търговска дейност с творческия резултат и желанието на неговия собственик да ползва сам конкурентното му предимство, като ограничи другите да правят това, е причината за установяване на т.нар. **интелектуална собственост** върху него. Интелектуалната собственост се установява върху творчески резултат с възникването на **правото на интелектуална собственост**, т.е. с предоставянето на закрила върху т.нар. обект на интелектуална собственост.

Закрилата, която предоставя правото на интелектуална собственост, трансформира икономическата полезност на обекта в **икономически потенциал**. **Икономическият потенциал** е способността на обекта на интелектуална собственост в процеса на неговата икономическа реализация да генерира доход. Или това е способността на автомобила като изобретение в хода на икономическата му експлоатация, т.е. промишленото производство на бройки автомобили и тяхното търговско разпространение с цел продажба, да генерира доход. Този икономически потенциал на обектите на интелектуална собственост им е присъщ поради една съществена тяхна характеристика – **нематериалния характер** на обекта. Това означава, че изобретението не е самият автомобил в неговата материално-веществена форма, а творческият резултат от изобретяването на автомобила като такъв.

Характеристики на икономическия потенциал на обектите на интелектуална собственост са:

- намалени разходи за производство;
- нематериален характер на обекта;
- конкурентоспособност поради уникалността на продукта;

---

² Виж първа глава – Интелектуална собственост и собственост, т. I, т. 1, т. 1.2.